



Aan Provinciale Staten van Zeeland

uw kenmerk: 32971

ons kenmerk: 52605

Bijlagen: 5

behandeld door:

Doorkiesnummer:

Middelburg, 7 april 2021

onderwerp: Gevolgen Covid-19 op het bestuurlijk proces, reconstructie en analyse

Geachte leden van Provinciale Staten,

De Provincie Zeeland had in maart 2020, bij het begin van de coronacrisis, geen plan voor de democratische gevolgen van een pandemie. De Zeeuwse draaiboeken waren, net als in de rest van Nederland vooral geënt op het omgaan met voorzienbare risico's. Voor het doorgang vinden van het bestuurlijk proces tussen Gedeputeerde Staten (GS) en Provinciale Staten (PS) in Zeeland en voor het (mede) opvangen van de maatschappelijke gevolgen van de pandemie, werd naarstig op zoek gegaan naar oplossingen.

Vanuit de Thorbecke-leerstoel¹, Universiteit Leiden, is een project gestart om de impact van de coronapandemie op het binnenlands bestuur zichtbaar te maken. De Rekenkamer Zeeland heeft zoals aangekondigd in onze brief van 26 november 2020, de gevolgen voor het (reguliere) Zeeuwse provinciale bestuurswerk in beeld gebracht en de wijze waarop coronamaatregelen zijn genomen, om eventueel te komen tot lessen voor toekomstige crisissituaties.

Elementen van de reconstructie

Deze (rekenkamer)brief biedt de *reconstructie* van de impact van de (1^e golf van de) coronacrisis op het bestuurlijk handelen tussen GS en PS aan de hand van de volgende elementen:

- 1) Heeft vanuit de wettelijke kaders tijdige (actieve) informatie-uitwisseling tussen GS en PS plaatsgevonden in de maanden februari 2020 tot en met juni 2020, waardoor PS zijn kaderstellende en controlerende functie kon uitoefenen?
Het verdere verloop is, indien relevant, ook in ogenschouw genomen.
- 2) Tot welke (steun)maatregelen werd door de Provincie Zeeland besloten? En van welke rijksmaatregelen is gebruik gemaakt? Hoe werden PS in die besluitvorming door GS betrokken?
- 3) Hoe werden PS betrokken bij besluitvorming door andere partijen zoals gemeenten, het Rijk en de Veiligheidsregio Zeeland?

De brief sluit af met een *analyse* met punten die in overweging kunnen worden genomen voor toekomstige crisissituaties.

¹ Bijzondere leerstoel aan de Rijksuniversiteit van Leiden, als wetenschappelijk onderzoekscentrum voor dialoog wetenschap en vertegenwoordigers van gemeenten en maatschappelijke groeperingen. Het project wordt gefinancierd door het ministerie van BZK.

Werkwijze

Door de Rekenkamer Zeeland zijn diverse documenten bestudeerd en Staten- en commissievergaderingen uit de 1^e coronagolf teruggeluisterd. Ook hebben gesprekken plaatsgehad (zie bijlage 3) met medewerkers van de Provincie Zeeland, de Statengriffie, en met de proces-verantwoordelijke gedeputeerde. En zijn de ervaringen van Statenleden en (burger)commissieleden, die zijn opgetekend in de dialoogsessie met u van vrijdag 8 januari 2021, input geweest.

Deze verkenning wijkt af van onze reguliere rekenkameronderzoeken, waar een normatief oordeel wordt gegeven over de bevindingen. De ambtelijke reactie is verwerkt binnen de context van deze verkenning en zo ook de reactie van de Statengriffie. De bestuurlijke reactie van GS en het nawoord van de Rekenkamer op de toelichting van het College zijn respectievelijk als bijlagen 4 en 5 bij deze rekenkamerbrief gevoegd.

Tijdslijn

Aan de hand van relevante momenten gedurende de ontwikkeling van de coronapandemie (in Zeeland) is een tijdslijn van gebeurtenissen en handelen gemaakt die loopt tot maart 2021 (bijlage 1). Delen van de tijdslijn zijn opgenomen bij de onderscheiden topics als vergadervorm, informatieverstrekking, coronamaatregelen, veiligheidsregio en grensverkeer. Deze topics worden navolgend behandeld.

Wisselende vergadervormen PS: aanpassing aan situatie en wensen

Vanaf februari 2020 wordt duidelijk dat Covid-19 zich ontwikkelt tot een wereldwijde pandemie en ook Nederland treft. Halverwege maart gaat Nederland in een 'intelligente' lockdown met onder andere sluiting van scholen, horeca en sportclubs, en thuiswerken wordt de norm. In de zomer van 2020 worden regels losgelaten en in het najaar weer aangetrokken. Dat heeft voor de Staten (en de voorbereidende commissies) gevolgen voor de vergadervorm:

13 maart '20	voorlopig laatste 'normale' fysieke vergadering PS
17 april '20	reguliere Statenvergadering geannuleerd (info-sessies en commissies virtueel)
vanaf 24 april '20	Statenvergadering digitaal
vanaf 9 juli '20	Statenvergadering in (coronaveilige) studio A58
vanaf 6 nov. '20	fysieke Statenvergadering (in aangepaste vorm) terug op de Abdij
vanaf 13 nov. '20	Statenvergaderingen opnieuw virtueel

De praktische realisatie van eerst online vergaderen, later op een alternatieve locatie en vervolgens coronaveilig op de Abdij, is door ambtelijke werkgroepen in samenwerking met de Statengriffie opgepakt waarbij afstemming met de Klankbordgroep, vergaderfaciliteiten Provinciale Staten en het Presidium plaatsvond waardoor PS waren aangehaakt. Naast technische voorzieningen, betekende dit het uitwerken van stemprocedures en de vergadervorm laten voldoen aan eisen van openbaarheid, digitale veiligheid en geldende coronamaatregelen.

De Tijdelijke wet² Digitale Beraadslaging en Besluitvormingen, vastgesteld op 8 april 2020, gaf overheden de mogelijkheid van herstel van de bestuurlijke integriteit van besluitvorming in digitale vorm, de gelijkheid van het politieke speelveld en van de vergaderorde.

Bij Zeeuwse Statenleden³ leeft breed het gevoel dat ondanks deze optie, de kwaliteit van het politieke debat lijdt onder digitaal vergaderen. Informeel contact is beperkt en interrupties zijn lastig. Dat maakt Statenleden terughoudend. De stemprocedures in digitale vergaderingen worden ervaren als omslachtig en tijdrovend.

² Wet van 8 april 2020, houdende regels voor het tijdelijk voorzien in besluitvorming via digitale weg door besturen van provincies, gemeenten, waterschappen en de openbare lichamen Bonaire en Saba. Deze is verlengd tot 1 mei '21.

³ Met Statenleden wordt tevens (burger)commissieleden bedoeld.

Ook hindert een aantal Statenleden de digitale deelname vanuit huis vanwege een trage of haperende internetverbinding: in een landelijk en uitgestrekt (grens)gebied is het een gegeven dat niet iedereen over een goed werkend internet beschikt.

Deze constatering sluiten aan bij de bevinding van de Evaluatiecommissie van deze wet⁴ dat er "... aanwijzingen zijn dat digitaal vergaderen in zekere mate negatieve effecten heeft op de politiek-bestuurlijke verhoudingen". Om dit te ondervangen in de Provincie Zeeland is naar een alternatieve, ruim opgezette vergaderlocatie uitgeweken die voldeed aan de coronaregels van destijds en later weer in de Statenzaal met één volksvertegenwoordiger per partij. Aan de voorkeur van een aantal Statenleden hybride te vergaderen om gezondheidsrisico's te beperken is niet tegemoet gekomen, ook omdat de wetgever niet voor deze optie⁵ heeft gekozen.

Uit de evaluatie van de Statenvergadering van 6 november 2020 die op de Abdij plaatsvond, bleek dat een aantal Statenleden om gezondheidsredenen afzag van deelname aan fysiek vergaderen. Om deze reden is, zo bleek uit de mededeling van de commissaris van de Koning (cvdK), besloten weer digitaal te gaan vergaderen om daarmee recht te doen aan de democratische legitimiteit van de besluitvorming door PS. Inmiddels vinden Statenvergaderingen weer online plaats; commissievergaderingen voltrekken zich zowel fysiek in de Statenzaal als digitaal.

Een aantal Statenleden is van mening dat in de coronaluwe (na)zomerperiode van 2020 informatie-sessies en project-bezoeken, met inachtneming van de corona afstands- en hygiënemaatregelen, doorgang hadden kunnen vinden. In meerderheid tonen Statenleden begrip voor de toen gemaakte afwegingen om geen fysieke bijeenkomsten te doen plaatsvinden.

Informatieverstrekking van GS naar PS in 1^e golf gaat schriftelijk: interactie beperkt

Vanwege het vervallen van de PS-bijeenkomsten in de 1e coronagolf veranderde het politieke speelveld, stakte de stroom aan vergaderstukken aan PS en evenzo de reguliere mondelinge informatieverstrekking die gebruikelijk loopt via de vaste agendapunten 'mededelingen van gedeputeerden', 'vragen over het nieuws van de dag', en reacties op ingekomen stukken. GS zijn dit weldra gaan ondervangen met brieven aan PS.

Aanvankelijk was deze brievenstroom vanuit GS diffuus. Maar al snel ontstond een meer vaste structuur doordat een ambtelijke regiegroep de informatie voor PS bundelde:

17 maart '20	brief rol cvdK in Veiligheidsregio Zeeland en borging van de continuïteit in de organisatie
25 maart '20	brief economische impact op Zeeland van de landelijke maatregelen, inzet €2 mln uit de investeringsagenda, impact cultuursector Zeeland, op gesponsorde en gesubsidieerde evenementen en op OV
2 april '20	impact corona bestuurlijke planning: prioritering dossiers/stagnerende netwerksamenwerking
10 april '20	gevolgen corona op activiteiten en besluitvorming provincie
14 april '20	Voorjaarsnota '20 met veel aandacht voor de impact van Covid-19, geen nieuwe informatie
14 april '20	Statenvoorstel inzake het verlengen van het huidige Provinciale Cultuurbeleid (hamerstuk)
17 april '20	Statenvoorstel over werkwijze Omgevingsdiensten tijdens coronacrisis
21 april '20	maatregelen om ondernemers te ondersteunen, operationalisering van eerder door GS besloten €2 mln
20 mei '20	impact Covid-19 op culturele sector, Cultuurfonds
26 mei '20	aankondiging van de Zomerbrief, maatregelen recreatiesector en Zeeuwse arbeidsmarkt
30 juni '20	Zomerbrief GS

⁴ 3^e Evaluatierapport Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming. Tegelijk met de inwerkingtreding van de Tijdelijke wet is een Evaluatiecommissie ingesteld om tijdens de looptijd te leren van de ervaringen en lessen te kunnen delen.

⁵ Hybride vergaderen is in de spoedwet verboden.

De snel opeenvolgende brieven van GS gaven naast nieuwe informatie en (voorgenomen) besluiten ook vaak een herhaling van eerder verstrekte informatie. Terugkijkend op deze periode geven Statenleden aan dat ze soms overvoerd werden met informatie en werd deze informatiestroom vanuit GS als eenrichtingsverkeer naar PS toe ervaren.

Prioritering behandeling lopende en reguliere dossiers: in nauw overleg met PS

Door de agendacommissie van PS, in nauwe afstemming met het Presidium en de Statengriffier, zijn dossiers als volgt geprioriteerd:

- dossiers die vóór het zomerreces 2020 moesten zijn behandeld: P&C-cyclus, compensatiepakket Marinierskazerne en verlengen Cultuurkader;
- dossiers die bij voorkeur vóór het zomerreces aan de orde moesten komen: Zanddijk, richtingennotitie Zichtbaar Zeeland, Regionale Energiestrategie 1.0, strategische aanpak stikstof;
- dossiers die over het zomerreces heen getild konden worden: Gebiedsvisie Veerse Meer, Richtingennotitie Slimme Mobiliteit.

Het dossier compensatiepakket Marinierskazerne heeft nagenoeg geen vertraging opgelopen, daaraan werden virtuele informatie- en commissievergaderingen in april en mei 2020 gewijd. De vertraging op dossiers als de Jaarstukken 2020 en andere inhoudelijke dossiers bleef beperkt doordat eind mei, een tweedaagse (virtuele) Statenvergadering plaatsvond en ook in juli 2020 waar de achterstand grotendeels werd ingehaald. Per 1 januari 2021 zou de Omgevingsvisie de nieuwe beleidsbasis worden het omgevingsbeleid van de Provincie Zeeland. De herijking van het Cultuurbeleid, die de beleidsbasis voor het cultuurbeleid van de Provincie Zeeland vormt, zou ook in 2020 door PS worden vastgesteld. Deze beide dossiers werden met maximaal één jaar uitgesteld vanwege de inhoudelijke effecten die Covid-19 heeft op deze onderwerpen.

Corona(steen)maatregelen (Zeeland): PS staat aan de zijlijn

GS hebben in de aanvang van de eerste coronagolf besloten tot een aantal provinciale coronasteunmaatregelen voor bedrijven en de culturele sector. De meest in het oog springende maatregelen is de voucherregeling voor bedrijven. Een overzicht van de coronasteunmaatregelen van de Provincie Zeeland is opgenomen in bijlage 2.

Maatregelen van de Provincie Zeeland hebben betrekking op onderzoek, informatie en advies waaronder de inrichting van een digitaal loket, verkenning van de impact van de coronacrisis op detailhandel en horeca, en onderzoek naar een Zeeuws stimuleringsfonds voor cultuur. Dit pakket is grosso modo vergelijkbaar met de maatregelen die ook door andere provincies werden getroffen (zie ook bijlage 2).

GS zijn voor het merendeel tot de coronasteunmaatregelen gekomen in de aanvang van de 1^e coronagolf zonder de consultatie van PS. De financiële inzet kwam voor Statenleden uit de lucht vallen⁶. Een wezenlijke betrokkenheid van PS in de totstandkoming van coronasteunmaatregelen van de Provincie dan wel in de intentie van de toewijzing van de rijks-matchingsregel aan de vitale regionale culturele infrastructuur, ontbrak. Weliswaar vond de beschikbaarstelling binnen de (abstract geformuleerde) begrotingsdoelstellingen plaats en daarmee binnen het mandaat van het College, maar Statenleden vonden zich aan de zijlijn staan; een Statenlid beschreef het als ‘tekenen bij het kruisje’.

Gelet op de urgentie van de problematiek, de snelle ontwikkeling van Covid-19 en de gevolgen van de beperkende maatregelen is er wel begrip voor deze handelwijze van het College. Al geven Statenleden aan dat deze wijze van werken éénmalig moet zijn.

⁶ Schriftelijk zijn door GS op 17 mei '20 vragen van fracties beantwoord over de rekening 2019 en de voorjaarsnota '20.

In de Zomerbrief 2020 is een uitgebreide opsomming gegeven door GS over de provinciale coronamaatregelen en ook over de algemene consequenties van de pandemie voor de provinciale (lopende) begroting. Via de Najaarsnota 2020 werden de effecten van Covid-19 en de getroffen maatregelen financieel verwerkt in de begrotingen 2020 en 2021 van de Provincie Zeeland, verantwoording gegeven voor de dekking hiervoor binnen de beleidsdoelstellingen 2020 en door PS bekrachtigd.

In het verlengde van de informatievoorziening naar PS ligt de openbare informatievoorziening naar de pers en naar de inwoners, bedrijven en organisaties in Zeeland. Uit de gesprekken die de Rekenkamer voerde met vertegenwoordigers van de regionale pers is gebleken dat zij goed toegang hadden tot gedeputeerden en tot de gebruikelijke persmomenten. Ook bij hen is begrip voor de beperkingen die Covid-19 met zich mee bracht in de beginperiode.

Geen rol Provincie in Veiligheidsregio Zeeland was bekend: vergaande praktijk verrast

Op grond van de Wet Publieke Gezondheid heeft de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport de leiding over pandemiebestrijdingen en deze geeft voorzitters van veiligheidsregio's aanwijzingen voor de uitvoering daarvan. De voorzitters beschikken daartoe over bevoegdheden en mogen deze zo nodig besluiten voor de hele regio, een opschaling naar niveau GRIP 4 genaamd.

Voor de provincie Zeeland betreft dit de Veiligheidsregio Zeeland (VRZ)⁷. Eén van de zwaartepunten in het 'Regionaal Risicoprofiel Zeeland 2019-2023' van de VRZ is het risico 'ziektégolf besmettelijke ziekte' dat een grootschalige epidemie teweegbrengt en de Zeeuwse volksgezondheid bedreigt. Als mogelijke impact worden maatschappelijke ontwrichting genoemd, effecten op burgers en bedrijfsleven, en dat de *continuïteit van de overheid* onder druk kan komen te staan. Het 'Regiocrisisplan 2018-2021' beschrijft de aanpak van voorzorgsmaatregelen om die continuïteit te waarborgen.

Sinds de aanvang van de coronapandemie zijn de veiligheidsregio's voor de Rijksoverheid sparringpartner en ook uitvoerder. Zo zijn generieke rijksmaatregelen, die grotendeels als opdracht ('aanwijzing') werden opgedragen aan de veiligheidsregio's vertaald naar noodverordeningen voor het eigen werkgebied. Daarnaast konden veiligheidsregio's specifieke maatregelen treffen. Dat deed VRZ eind maart 2020 door het verbod op toeristisch en recreatief nachtverblijf, ook in de tweede woningen, het verbod op opbouw en gebruik van slaap- en strandhuisjes. Maatregelen die aanzienlijk afweken van andere veiligheidsregio's, bedoeld om de instroom uit gebieden zoals Vlaanderen, Duitsland en delen van Nederland met een hogere besmettingsgraad te weren met het oog op de beperkte Zeeuwse zorgcapaciteit.

Deze besluiten hadden een omvangrijke financiële uitwerking op de Zeeuwse recreatiesector en leidden tot heftige reacties die ook bij de Provincie binnenkwamen. Deze aanvullende restrictieve besluiten van VRZ overvielen GS en PS, ook al was het ontbreken van een formele rol en zeggenschap in de VRZ voor de Provincie bekend⁸. Statenleden vinden dat VRZ de Zeeuwse volksvertegenwoordigers bij had kunnen praten over hun voornemens.

Door GS is in de loop van de eerste golf het initiatief genomen tot informeel overleg met VRZ. In de loop van mei 2020 zijn maatregelen versoepeld en er is vanaf oktober 2020 weer volledig aangesloten bij de landelijke maatregelen die later zijn ingebed in de corona-noodwet die sinds december 2020 van kracht is:

15 maart '20	afkondigen GRIP-4
30 maart '20	verbod op recreatief nachtverblijf, verbod opbouw en gebruik van slaap- en strandhuisjes
april '20	situatiebepaalde afsluiting drukke locaties als Boulevard Vlissingen, parkeren Perkpolder
1 mei '20	eigenaren mogen weer in tweede woning of recreatieverblijf met eigen sanitair, ondernemers mogen 15% van hun slaapplaatsen verhuren, mits die over eigen sanitair beschikken
30 mei '20	verdere versoepeling toeristische sector

⁷ Veiligheidsregio Zeeland werkt in opdracht van de 13 Zeeuwse gemeenten; de burgemeesters vormen samen het Algemeen Bestuur.

⁸ De cvdK heeft een formele rol in de vorm van een rijkstaak en ziet toe op de samenwerking van de overheidsdiensten in zijn provincie.

Verschillende Statenleden zetten vraagtekens bij het bestuurlijke construct van een crisis- en incident organisatie dat zich ook meer beleidsmatig opstelde en waar geen directe democratische controle op is (achteraf legt de VRZ aan gemeenteraden verantwoording af). En dat een wettelijke status dan wel inbreng van de Provincie ontbreekt bij dit type crises. Een brede evaluatie van de rol van Veiligheidsregio's is nodig, zo geven sommigen aan.

Inmiddels is de 'Evaluatie Wet Veiligheidsregio's naar Toekomstbestendige Crisisbeheersing en Brandweerbzorg' gepubliceerd (4 december 2020) waar onder meer uit blijkt:

- dat de huidige wet mogelijkheden biedt om invulling te geven aan democratische legitimiteit, maar deze mogelijkheden beperkt worden benut;
- de wet te complex en te vrijblijvend is voor sommige taken en bevoegdheden bij crisisbeheersing.

De evaluatiecommissie heeft geen expliciete evaluatie gedaan naar de rol van Veiligheidsregio's en corona. Zij verwacht dat aanstaande evaluaties van de coronacrisis, onder andere uitgevoerd door de Onderzoeksraad voor Veiligheid⁹, zullen uitwijzen hoe effectief de crisis is bestreden en hoe duurzaam gekozen oplossingen zijn.

Grensproblematiek: heen en weer

Een groot deel van Zeeland grenst aan Vlaanderen. Vlamingen maken gebruik van voorzieningen in Nederland en andersom. Daarbij zijn met name inwoners van Zeeuws-Vlaanderen aangewezen op Vlaamse wegen om van en naar de rest van Nederland te kunnen reizen. De Belgische en Vlaamse overheden namen soms drastische en niet altijd helder gecommuniceerde besluiten met betrekking tot Covid-19. Zo leidde in het begin van de pandemie het sluiten van de Belgische horeca tot een grote toestroom van Vlaamse dagrecreanten naar Zeeland.

Later in de crisis sloot België haar grenzen. Inwoners van met name oostelijk Zeeuws Vlaanderen, die voor hun werk, studie, familiebezoek, mantelzorg of om medische redenen door Vlaanderen moesten rijden om weer in Nederland te komen (transitverkeer), werden verplicht de langere en duurdere route door de Westerscheldetunnel te nemen. Vanwege de hogere reiskosten konden inwoners van en bedrijven uit Zeeuws-Vlaanderen een beroep doen op de Provincie Zeeland voor een financiële compensatie¹⁰.

En al even abrupt werden Belgische grensafsluitingen opgeheven en ontstond wederom een grote instroom van Vlaamse dagrecreanten. Eind januari 2021 sloot België opnieuw de grenzen voor niet essentiële verplaatsingen van en naar het buitenland tot voorlopig 19 april 2021. Voor bewoners van grensregio's Zeeuws-Vlaanderen en Vlaamse buurgemeenten gelden daarbij nu vrij soepele regels:

20 maart '20	België sluit de grenzen
26 maart '20	Verbod Belgische overheid te verplaatsen van NL naar NL via Belgisch grondgebied
30 mei '20	Vlaams-Nederlandse grens weer open
27 januari '21	België verbiedt niet-noodzakelijke reizen van en naar het buitenland tot 1 april '21

Statenleden voelden zich door de grensmaatregelen in met name de 1^e coronagolf overvallen in hun volksvertegenwoordigende rol.

De verantwoordelijkheid 'grensproblematiek bij crisisbeheersing' ligt bij de Rijksoverheid om met de landelijke overheden in de buurlanden af te stemmen. De commissaris van de Koning en de voorzitter van VRZ hebben daar aangedrongen op betere afstemming en heldere communicatie.

⁹ Bij het onderzoek kijkt de Raad onder meer naar de voorbereiding op een pandemie, de crisisbeheersing en de getroffen maatregelen en de uitwerking van deze maatregelen.

¹⁰ Provincie Zeeland heeft met de drie grensgemeenten (Hulst, Sluis en Terneuzen) een subsidie (regeling vanuit Programma Regionale Bereikbaarheid) beschikbaar gesteld voor 18 maart 2020 tot en met 15 juni 2020. De uitvoering van de regeling lag bij gemeente Hulst.

Analyse Rekenkamer en punten ter overweging

Uit deze reconstructie van de Rekenkamer Zeeland blijkt dat sinds de 1^e coronagolf de reguliere fysieke informatie- en besluitvormingsbijeenkomsten vanaf 13 maart 2020 tijdelijk zijn stopgezet waardoor de kaderstellende en controlerende rol van PS niet konden worden uitgevoerd.

De wettelijke rolinvulling door PS is na de totstandkoming van de wet Digitale Beraadslaging en Besluitvorming van 8 april 2020, in de loop van april 2020 weer (digitaal) opgepakt met technische voorzieningen voor de beeld- en oordeelsvorming, en vanaf eind april weer met besluitvormende Statenvergaderingen.

Prioritering van dossiers liep via de agendacommissie en het Presidium waar alle fracties in zijn vertegenwoordigd. Eind mei 2020 en begin juli 2020 is met extra vergaderingen de achterstand in de bestuurlijke positie grotendeels ingehaald. Over de uitstel van een aantal dossiers bestond consensus met GS.

Een wezenlijke betrokkenheid van PS in de totstandkoming van coronasteunmaatregelen van de Provincie dan wel in de intentie van de toewijzing van de rijks-matchingsregel aan de vitale regionale culturele infrastructuur in de eerste golf ontbrak; weliswaar vond dit binnen de (abstract geformuleerde) begrotingsdoelstellingen 2020 plaats, maar PS vonden zich aan de zijlijn staan.

Administratief zijn de mutaties met de Zomerbrief 2020 / Najaarsnota 2020 gerepareerd en verantwoord.

De wettelijke bevoegdheden voor het nemen van (toegangs)maatregelen van de Veiligheidsregio Zeeland hadden ingrijpende (economische) gevolgen waar zowel GS als PS geen invloed op hadden, en ook niet op de grensmaatregelen die door België werden getroffen.

In algemene zin bleek begrip voor de kortstondige gang van zaken; voor de toekomst kan evenwel in overweging worden genomen aan GS te verzoeken om:

1. De rol van PS te verstevigen in een draaiboek crisissituaties. Een draaiboek dat niet alleen op het voor spelbare ingaat, maar ook op 'onvoorstelbare' crises. De voorwaarden, in de vorm van voorzieningen voor de doorgang van het democratische proces moeten daarin worden gecreëerd.

toelichting: zowel het regio-crisisplan van VRZ als de Provincie Zeeland ontbeert een draaiboek voor het continueren van het democratisch proces in (langdurige) crisissituaties. Daarnaast zijn 'incident, ramp of crisis' in het VRZ-crisisplan nauwelijks omschreven. Een draaiboek voor doorgang van het democratische proces in Provincie Zeeland bij diverse voorspelbare en onvoorstelbare crises kan hier in voorzien.

2. Bij de Rijksoverheid, al dan niet in IPO-verband, aan te dringen op de ontwikkeling van wettelijke kaders voor het bestuurlijk proces in 'onvoorstelbare crises'.

toelichting: de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming' loopt tot 1 mei 2021. Een structurele wettelijke verankering voor digitale beraadslaging en besluitvorming door overheden is (vooralsnog) niet aangekondigd. Een bredere wet voor het doorgang vinden van het bestuurlijk proces bij overheden in langdurige crises lijkt raadzaam, zodat als het 'onvoorstelbare' gebeurt, het openbaar bestuur (op de één of andere manier) doorgang kan vinden.

3. Een eenvoudige beslisprocedure en/of procesafspraken GS/PS te maken voor een crisisbudget zodat bij acute crisissituaties waarbij snel (financieel) handelen nodig is, PS toch geconsulteerd kunnen worden.

toelichting: in crises draait het al snel over maatregelen die op korte termijn geld vergen waar in de lopende begroting niet in is voorzien of niet in de concretisering daarvan. Indien doorgang van het democratisch proces is gehinderd kan een (gereedliggende en democratisch overeengekomen) procesprocedure voor crisis-uitgaven PS toch in worden betrokken.

4. De rol van de Veiligheidsregio Zeeland bij deze langdurige crisissituatie te evalueren.

toelichting: de impact van de maatregelen van VRZ was in de eerste coronagolf ingrijpend voor de recreatiesector in Zeeland en ging verder dan in andere regio's. GS en PS hebben wettelijk geen rol in veiligheidssituaties; zijn er afspraken mogelijk en wenselijk om langs informele weg informatie-uitwisseling in toekomstige crises aan te wenden?

Deze punten sluiten aan op de onderzoeks-elementen van deze verkenning en op de thema's waar u in de dialoogsessie met de Rekenkamer, januari 2021, op heeft gerespondeerd.

De Rekenkamer Zeeland dankt eenieder die heeft meegewerkt aan de totstandkoming van deze reconstructie waaronder ook de griffie en de ambtelijke organisatie voor het zorgvuldig checken van de feiten, en ziet de behandeling van deze rekenkamerbrief door uw Staten met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,

Namens het bestuur van de Rekenkamer Zeeland,

mr. C.M. de Graaf
Voorzitter

Bijlage 1: tijlijn

Legenda

Ontwikkeling pandemie en algemene maatregelen
Staten- en commissievergaderingen
Informatievoorziening vanuit GS
Specifieke maatregelen in en voor Zeeland

vrijdag 24 januari '20	Landelijk	Het Outbreak Management Team (OMT) wordt operationeel in Nederland.
maandag 3 februari '20	VRZ	Website Zeeland Veilig van de VRZ gaat in de lucht
vrijdag 7 februari '20	PS	Brief Michiel Adriaanszoon de Ruyterkazerne
donderdag 27 februari '20	Landelijk	Eerste vastgestelde besmetting met Covid-19 in Nederland.
vrijdag 28 februari '20	VRZ	Meer informatie over de laatste stand van zaken omtrent het coronavirus
vrijdag 6 maart '20	VRZ	Inwoner uit Scharendijke besmet met coronavirus COVID-19
maandag 9 maart '20	Landelijk	Persconferentie Rutte hygienemaatregelen (elleboogniezen, geen handen schudden).
dinsdag 10 maart '20	VRZ	Nieuwe maatregel coronavirus: stop met handen schudden!
donderdag 12 maart '20	Landelijk	Aanscherping landelijke overheidsmaatregelen. Eenieder wordt opgeroepen niet naar het buitenland te reizen. Hogescholen en universiteiten sluiten de deuren. Scholen in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs en kinderopvang blijven gewoon open.
donderdag 12 maart '20	Landelijk	Ondernemers krijgen vanaf 12 maart uitstel van betaling voor de rijksbelastingen
donderdag 12 maart '20	VRZ	Aanpassing maatregelen coronavirus 12 maart '20
vrijdag 13 maart '20	CvdK	Brief CvdK over preventiemaatregelen Corona.
vrijdag 13 maart '20	PS	Voorlopig laatste 'normale' fysieke vergadering PS.
zondag 15 maart '20	Landelijk	Op deze zondag wordt om half zes 's middags bekendgemaakt dat alle eet- en drinkgelegenheden (behalve die in hotels), sport- en fitnessclubs, sauna's, seksclubs en coffeeshops vanaf 18.00 uur die dag dienen te sluiten. En iedereen wordt opgeroepen om 1,5 meter afstand van elkaar te houden.
zondag 15 maart '20	VRZ	Om de maatregelen in Zeeland te coördineren is door de Veiligheidsregio GRIP 4 afgekondigd. Dit betekent dat Zeeuwse overheden en hulpdiensten gezamenlijk optrekken.
maandag 16 maart '20	Landelijk	Premier Rutte spreekt het land toe via de televisie, radio en livestreams. Hij legt uit dat het Nederlandse kabinet een strategie van groepsimmunitet nastreefde, hoewel spreiding van besmettingen over de tijd het primaire doel was.
maandag 16 maart '20	VRZ	De voorzitter van Veiligheidsregio Zeeland heeft op 16 maart '20 besloten tot een nieuwe Noodverordening.
dinsdag 17 maart '20	CvdK	Brief van GS over maatregelen Coronavirus Rol van de commissaris van de Koning en de Veiligheidsregio Zeeland.
dinsdag 17 maart '20	Landelijk	Het kabinet stelt de Tweede Kamer voor tot de instelling van de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor behoud van werkgelegenheid (NOW).
woensdag 18 maart '20	CvdK	Brief van CvdK inzake uitstel uitreiking Four Freedoms Awards.
woensdag 18 maart '20	Grensproblematiek	Versterkte maatregelen afgekondigd voor België.
woensdag 18 maart '20	VRZ	Brief burgemeesters aan Rijk om zorgen toestroom toeristen
woensdag 18 maart '20	VRZ	Jan Lonink van Terneuzen namens alle burgemeesters: "Het gaat er niet om dat toeristen niet welkom zijn, maar we moeten wel realistisch kijken wat onze zorg aankan."
vrijdag 20 maart '20	Cie. Economie	Vergadering geannuleerd
vrijdag 20 maart '20	Cie. Ruimte	Vergadering geannuleerd
vrijdag 20 maart '20	Cie. Strat. Opgaven	Vergadering geannuleerd
vrijdag 20 maart '20	Grensproblematiek	Grensverschillen, alleen reizen naar België bij noodzaak en met verklaring "Respecteer de verschillen in maatregelen en hou je eraan!"
vrijdag 20 maart '20	VRZ	De Veiligheidsregio Zeeland vraagt om Zeeland alleen nog te bezoeken als dat echt nodig is. Zowel dagtoerisme als langer verblijf door mensen van buiten de provincie wordt afgeraden.
maandag 23 maart '20	Grensproblematiek	Vignet voor grensarbeiders met cruciale beroepen.
maandag 23 maart '20	Landelijk	Door het kabinet worden strengere maatregelen afgeroepen. Rutte noemde deze maatregelen een intelligente lockdown. Groepsvorming van meer dan twee personen in de publieke ruimte werd verboden.
maandag 23 maart '20	Zeeland	Bezoek Wientjes aan Zeeland
dinsdag 24 maart '20	VRZ	Er leven veel vragen over het al dan niet sluiten van campings en vakantieparken in Zeeland.
woensdag 25 maart '20	GS	Brief van GS over impact Corona-virus en reeds getroffen maatregelen
woensdag 25 maart '20	VRZ	Campagne gestart gericht op Duitse toeristen. De boodschap is om niet naar Zeeland te komen omdat anders het gevaar bestaat dat ons zorgstelsel overbelast raakt.

donderdag 26 maart '20	Grensproblematiek	verbod Belgische overheid te verplaatsen van NL naar NL door België
donderdag 26 maart '20	Landelijk	Een deel van de ondernemingen met tot 250 medewerkers komt in aanmerking voor een eenmalige uitkering van €4.000 De tegemoetkoming wordt bekend als de TOGS-regeling.
donderdag 26 maart '20	Landelijk	Het CBS meldt dat als gevolg van de genomen maatregelen om de coronacrisis te bezweren een recessie in Nederland onafwendbaar is.
donderdag 26 maart '20	VRZ	Veiligheidsberaad is bijeen gekomen om de afgelopen maandag afgekondigde maatregelen te bespreken. Het Veiligheidsberaad bestaat uit alle voorzitters van de veiligheidsregio's in Nederland en de minister van Justitie en Veiligheid. De voorzitter van de Veiligheidsregio Zeeland, de heer Lonink heeft wederom expliciet aandacht gevraagd voor de situatie in Zeeland met betrekking tot het toerisme. Ook de Commissaris van de Koning, de heer Polman, heeft bij de minister hier extra aandacht voor gevraagd.
vrijdag 27 maart '20	Cie. Bestuur	Vergadering geannuleerd
vrijdag 27 maart '20	VRZ	Aangescherpte maatregelen in Zeeland met betrekking tot bestrijding coronavirus: Geen vakantietijd, maar crisistijd
maandag 30 maart '20	VRZ	Verbod op recreatief nachtverblijf Verbod sanitaire voorzieningen recreatie Verbod opbouwen en gebruik van slaap- en strandhuisjes
dinsdag 31 maart '20	Landelijk	Het kabinet heeft besluit dat alle coronamaatregelen in Nederland worden verlengd tot en met dinsdag 28 april.
dinsdag 31 maart '20	VRZ	Algemene maatregelen t/m 28 april; Zeeuws verbod toerisme zo lang als nodig is. In Zeeland meer nodig dan landelijke maatregelen, nachttoerismeverbod niet gekoppeld aan 28 april.
woensdag 1 april '20	Scheldestromen	Waterschap Scheldestromen zou half april recreatievoorzieningen zoals toiletunits, afvalbakken en –containers plaatsen rondom het Veerse Meer en op de eilanden. Deze worden tot nader order niet geplaatst.
donderdag 2 april '20	GS	Brief van GS (met bijlage) inzake Impact Corona-virus op bestuurlijke planning impact corona bestuurlijke planning: prioritering dossiers en stagnerende netwerkamenwerking
donderdag 2 april '20	Landelijk	Het kabinet roept Duitsers en Belgen op om met Pasen niet naar Nederland te komen. Het verkeer uit België was toen al met zeventig procent afgenomen en dat uit Duitsland met tachtig procent.
donderdag 9 april '20	VRZ	Boulevards Vlissingen afgesloten voor gemotoriseerd verkeer
vrijdag 10 april '20	GS	Brief van GS (met bijlage) over vervolg informeren gevolgen Coronavirus op activiteiten en besluitvorming Provincie Zeeland
vrijdag 10 april '20	VRZ	Stel bezoek aan Zeeland uit, ook in het Paasweekend.
dinsdag 14 april '20	GS	Statenvoorstel werkwijze Omgevingsdiensten tijdens Coronacrisis
dinsdag 14 april '20	GS	Voorjaarsnota '20 met veel aandacht voor de impact van Covid-19, geen nieuwe informatie
vrijdag 17 april '20	GS	Statenvoorstel inzake het verlengen van het huidige Provinciale Cultuurbeleid (hamerstuk)
vrijdag 17 april '20	PS	Statenvergadering geannuleerd
dinsdag 21 april '20	GS	Brief van GS over maatregelen om ondernemers te ondersteunen tijdens de Coronacrisis
dinsdag 21 april '20	Landelijk	Alle evenementen worden in elk geval tot 1 september afgelast.
dinsdag 21 april '20	Landelijk	Het kabinet besluit om de basisscholen vanaf 11 mei weer te openen.
donderdag 23 april '20	VRZ	ADR Ziekenhuis Goes neemt corona-teststraat in gebruik.
vrijdag 24 april '20	Landelijk	Het kabinet geeft luchtvaartmaatschappij KLM financiële steun
vrijdag 24 april '20	PS	Extra (virtuele) Statenvergadering Marinierskazerne
vrijdag 24 april '20	VRZ	Toerisme vanaf begin mei in eigen verblijf en deel accommodaties mogelijk.
dinsdag 28 april '20	Provincie Zeeland	Coronamonitor voor de Zeeuwse economie
woensdag 29 april '20	VRZ	Veiligheidsregio Zeeland versoepelt overnachtingsregels voor 'rustzoekers' (15%).
woensdag 6 mei '20	Landelijk	Kappers, schoonheidsspecialisten en pedicures mogen vanaf 11 mei weer aan het werk gaan. Buitensporten worden ook weer toegestaan, maar er moet wel 1,5 meter afstand aangehouden worden. Ook bibliotheken gaan vanaf 11 mei weer open. Het voortgezet onderwijs gaat ook weer van start.
vrijdag 8 mei '20	Cie. Economie	Virtuele commissievergadering
vrijdag 8 mei '20	Cie. Ruimte	Virtuele commissievergadering
vrijdag 8 mei '20	VRZ	Veiligheidsregio Zeeland wil meer toerisme toestaan in verantwoorde stappen.
maandag 11 mei '20	Landelijk	Eerste voorzichtige stap gezet naar versoepeling van de bezoekregeling voor verpleeghuizen
vrijdag 15 mei '20	Cie. Bestuur	Virtuele commissievergadering
vrijdag 15 mei '20	VRZ	Geen verbod meer op gebruik strandhokjes in Zeeland.
woensdag 20 mei '20	GS	Brief GS van 20 mei '20 over impact COVID-19 op culturele sector, Cultuurfonds
woensdag 20 mei '20	VRZ	Openbare toiletten aan de kust mogen op veel plaatsen weer open.

dinsdag 26 mei '20	GS	Brief van GS, aankondiging van de Zomerbrief, maatregelen recreatiesector en Zeeuwse arbeidsmarkt
donderdag 28 mei '20	Diverse fracties	Brieven met betrekking tot coronacrisis waaronder oproep tot controversieel verklaring
donderdag 28 mei '20	PS	Extra virtuele Statenvergadering
donderdag 28 mei '20	VRZ	Veiligheidsregio Zeeland gaat toerisme monitoren.
vrijdag 29 mei '20	PS	Extra virtuele Statenvergadering
zaterdag 30 mei '20	Grensproblematiek	Nederlands-Belgische grens weer open voor familiebezoek
maandag 1 juni '20	Landelijk	Horeca, musea en bioscopen mogen weer (beperkt) open
maandag 1 juni '20	Landelijk	Voor passagiers in het openbaar vervoer wordt het dragen van een mondkapje verplicht. Er wordt aangedrongen om alleen noodzakelijke reizen te maken.
maandag 15 juni '20	Landelijk	De beperkende maatregelen voor twaalf landen in het Schengengebied worden versoepeld. Op die dag verandert code oranje (alleen noodzakelijke reizen) naar code geel (let op, veiligheidsrisico's).
maandag 15 juni '20	VRZ	Vanaf 15 juni zijn de gemeenschappelijke wasruimtes, douches en toiletten op campings en vakantieparken weer geopend
dinsdag 16 juni '20	GS	Brief GS juni '20 Uitkomsten van de Meicirculaire '20 van het provinciefonds - 20019117
dinsdag 16 juni '20	GS	Brief GS van 16 juni '20 met rapport impact corona op Zeeuwse Binnensteden - 20019295
donderdag 18 juni '20	Cie. Economie	Fysieke commissievergadering
Donderdag 18 juni '20	Cie. Strat. Opgaven	Fysieke commissievergadering
donderdag 18 juni '20	Statenlid Babijn PvZ	Brief over teleurstelling hervatten fysieke vergaderingen
vrijdag 19 juni '20	Cie. Ruimte	Fysieke commissievergadering
vrijdag 26 juni '20	Cie. Bestuur	Fysieke commissievergadering
Vrijdag 26 juni '20	Cie. Strat. Opgaven	Fysieke commissievergadering
dinsdag 30 juni '20	GS	ZomerbriefIn de voorjaarsnota heeft u daarom € 2 miljoen beschikbaar gesteld voor 'noodmaatregelen MKB'.
woensdag 1 juli '20	Landelijk	Campings mogen weer gasten toelaten, ook de douches en toiletten op campings worden vanaf die dag weer toegankelijk. Bioscopen, restaurants, cafés, theaters en concertzalen gaan open voor maximaal honderd personen. Sportscholen mogen hun deuren weer openen. Ook binnen- en contactsporten zijn weer toegestaan. Sportwedstrijden mogen weer gehouden worden, maar publiek is niet welkom.
vrijdag 3 juli '20	Cie. Economie	Fysieke commissievergadering
dinsdag 7 juli '20	GS	Statenvoorstel begroting '21 Provincie Zeeland
donderdag 9 juli '20	PS	Statenvergadering fysiek, Studio A58 <- Hele volle agenda
vrijdag 10 juli '20	PS	Statenvergadering fysiek, Studio A58 <- Hele volle agenda
donderdag 16 juli '20	VRZ	Besmettingen geconstateerd in Goes.
donderdag 23 juli '20	VRZ	Het aantal coronabesmettingen stijgt.
dinsdag 28 juli '20	Grensproblematiek	Reisadvies voor provincie Antwerpen in België aangescherpt
donderdag 30 juli '20	Grensproblematiek	België en Nederland hanteren wederzijds 'code oranje'
dinsdag 1 september '20	Landelijk	Het aantal positief getesten neemt in september toe met 40-60% per week.
Donderdag 3 september '20	Cie. Strat. Opgaven	Fysieke commissievergadering
Vrijdag 4 september '20	Cie. Economie	Fysieke commissievergadering
vrijdag 4 september '20	Cie. Ruimte	Fysieke commissievergadering
donderdag 10 september '20	Grensproblematiek	Zeeland op groen voor Belgen
vrijdag 11 september '20	Cie. Bestuur	Fysieke commissievergadering
vrijdag 25 september '20	PS	Statenvergadering fysiek, Studio A58
maandag 28 september '20	PS	Statenvergadering fysiek, Studio A58 extra vergadering vanwege Zanddijk Yerseke
dinsdag 29 september '20	GS	Culturele sector
dinsdag 29 september '20	GS	Najaarsnota
donderdag 8 oktober '20	Cie. Strat. Opgaven	Vergadering geannuleerd
Vrijdag 9 oktober '20	Cie. Economie	Fysieke commissievergadering
vrijdag 9 oktober '20	Cie. Ruimte	Fysieke commissievergadering
zondag 11 oktober '20	VRZ	Zeeland bij coronadashboard op risiconiveau 'zorgelijk'.
dinsdag 13 oktober '20	Landelijk	Het kabinet introduceert een routekaart met maatregelen per risiconiveau.
woensdag 14 oktober '20	Landelijk	Opnieuw geldt een gedeeltelijke lockdown voor het hele land. De horeca moet weer sluiten.
vrijdag 16 oktober '20	Cie Bestuur	Fysieke commissievergadering

dinsdag 3 november '20	Landelijk	Intensievere lockdown voor twee weken
vrijdag 6 november '20	PS	Fysieke Statenvergadering terug op de Abdij
vrijdag 6 november '20	PS	Statenvergadering fysiek Abdij
vrijdag 6 november '20	VRZ	Zeeland nu ook naar niveau 'ernstig'.
donderdag 12 november '20	PS	Statenvergadering fysiek Abdij Najaarsnota en Begroting
donderdag 12 november '20	PS	Statenvergaderingen opnieuw virtueel
vrijdag 13 november '20	PS	Statenvergadering virtueel Abdij Najaarsnota en Begroting
donderdag 26 november '20	Cie. Economie	Fysieke commissievergadering
vrijdag 27 november '20	Cie. Economie	Fysieke commissievergadering
vrijdag 27 november '20	Cie. Ruimte	Fysieke commissievergadering
dinsdag 1 december '20	Landelijk	Mondkapjesplicht in publiek toegankelijke ruimten
vrijdag 4 december '20	Cie. Bestuur	Fysieke commissievergadering
vrijdag 18 december '20	Grensproblematiek	Negatieve PCR-test verplicht voor bezoek aan België
vrijdag 18 december '20	PS	Virtuele Statenvergadering
vrijdag 15 januari '21	Cie. Economie	Virtuele commissievergadering
vrijdag 15 januari '21	Cie. Ruimte	Virtuele commissievergadering
woensdag 20 januari '21	Landelijk	Aanscherping landelijke overheidsmaatregelen.
vrijdag 22 januari '21	Cie. Bestuur	Virtuele commissievergadering
Vrijdag 22 januari '21	Cie. Strat. Opgaven	Virtuele commissievergadering
zaterdag 23 januari '21	Landelijk	Avondklok van kracht
dinsdag 26 januari '21	Grensproblematiek	Grensmaatregelen Belgische overheid verder verscherpt
woensdag 27 januari '21	Grensproblematiek	België verbiedt recreatieve en toeristische verplaatsingen van en naar het buitenland
donderdag 4 februari '21	Landelijk	Nieuwe routekaart coronamaatregelen
vrijdag 5 februari '21	PS	Virtuele Statenvergadering
vrijdag 26 februari '21	Cie. Economie	Virtuele commissievergadering
vrijdag 26 februari '21	Cie. Ruimte	Virtuele commissievergadering
Vrijdag 5 maart '20	Cie. Strat. Opgaven	Virtuele commissievergadering

Bijlage 2: provinciale maatregelen

overzicht maatregelen Provincie Zeeland, niet uitputtend

- Corona Overbruggingslening t.b.v. start/scale-ups & innovatief mkb
- SOS-programma Dockwise ('Snel Ondernemers Support') à € 350.000
- Verruiming met € 316.500 van mogelijkheden vouchers via Impuls Zeeland, Zeeland Financial Matching
- Voucherregeling planvorming Zeeuwse toeristische bedrijven á € 400.000
- Schade-inventarisatie Impuls Zeeland bij gebruikers Zeeuws Participatie-fonds en InnoGo! & mogelijke steun (bijv. uitstel aflossing en/of rente)
- Continuïteitsbijdrage voor zorgaanbieders (met name gemeentelijke actie)
- Eén digitaal Zeeuws loket voor vragen van ondernemers, instellingen en burgers
- Opdracht voor onderzoek naar impact van coronacrisis op detailhandel en horeca in Middelburg, Vlissingen, Goes, Terneuzen, Sluis, Hulst, Zierikzee en Tholen
- In overleg met sector onderzoek Zeeuws stimuleringsfonds Cultuur
- Verkenning heroriëntatie Zeeuws arbeidsmarktbeleid i.s.m. Arbeidsmarktregio, Zeeuwse Werkkamer en 'Aanvalsteam'

overzicht maatregelen Provincie Fryslân, niet uitputtend

- Corona-overbruggingslening voor Friese micro- en kleinbedrijven voor micro- en kleinbedrijven tot 50 werknemers en tot omzet van € 10 miljoen, ondernemersimpuls Fryslân verstrekt leningen tussen € 50.000 en € 250.000, budget € 4 mln t/m 31 december '20
- Recreatie en toerisme in coronatijd: subsidie voor aanpassingen bedrijf aan anderhalvemeter-economie
- Ondernemer kan max € 1.500 subsidie krijgen, totaal budget € 1 mln
- Herstelpakket coronacrisis 'Lok op 1: No en Moarn' voor door coronacrisis getroffen bedrijven en organisaties, budget € 5 miljoen.
- Voucherregeling mkb Fryslan biedt financiële ondersteuning bij activiteiten gericht op groei, innovatie, ontwikkelen en/of strategische HR stimuleren. Door de coronacrisis kan een ondernemer met deze voucher ook personeel om- of bijscholen.

overzicht maatregelen Provincie Noord-Brabant, niet uitputtend

- Noodhulp Brabants innovatief MKB en startups
- steun Brabant breed via de BOM: Corona OverbruggingsLening, COL (vanaf € 50.000)
- steun West- en Midden Brabant via Starterslift: SOL (tot € 50.000)
- steun Zuidoost-Brabant via Bright Move: Noodfonds Brainport regio (tot € 50.000)
- steun Noordoost-Brabant via Ondernemerslift+: financieringsmogelijkheden tot € 50.000 beschikbaar
- Steunpakket regionale culturele infrastructuur met B5-gemeenten (waarvan € 2 mln van de provincie)
- Join Us – extra steun aan digitale initiatieven om jeugd bij elkaar te brengen

algemeen door provincies gekozen inzet

- Uitgangspositie financieel verschilt sterk
- Deel provincies zet (veel) extra geld in bijvoorbeeld provincie Gelderland
- Andere provincies zoeken het meer in informatie & advies, netwerkvorming, monitoring e.d.
- In eerste maanden accent op noodmaatregelen i.c. beperking 'schade' inmiddels vizier vooral gericht op herstel door inzet op Extra investeringen in 'toekomst-thema's als digitalisering, verduurzaming e.d.
- Aanpassingen aan 1,5 meter-samenleving voor sectoren als horeca, toerisme, cultuur, vervoer, detailhandel
- Extra inzet op (om)scholing
- In IPO-verband werken provincies ook aan herstelagenda, zie 'Herstel Regionale Economie na Covid-19 lockdown periode' van oktober 2020.

Bijlage 3: onderzoeksteam en bronnen

Onderzoeksteam

Het onderzoeksteam van de Rekenkamer Zeeland bestond uit:

- Tanja Groenendijk- de Vos, bestuurslid Rekenkamer Zeeland
- , secretaris-onderzoeker Rekenkamer Zeeland
- , bureau voor economische argumentatie (BEA)

Documenten

De documenten die het onderzoeksteam bestudeerde waren:

- Zomerbrief 2020 Provincie Zeeland
- Najaarsnota 2020 Provincie Zeeland
- De diverse brieven die aan PS werden verstuurd (opgenomen in de tijdlijn)

Digitale bronnen

Het onderzoeksteam luisterde (delen van) diverse Staten- en commissievergaderingen terug en raadpleegde de verschillende documenten op de Staten- en commissievergaderingen. Ook werden de websites van de VRZ, IPO en GGD-Zeeland geraadpleegd, en die van andere provincies en gemeenten hoe daar met (de gevolgen van) de pandemie werd en wordt omgegaan.

Gesprekken

In het kader van dit onderzoek werd met de volgende personen gesproken:

- Jo Annes de Bat, gedeputeerde
- , afdeling financiën
- , programmamanager
- , directeur programma's en projecten
- , Statengriffie
- Flora van Houwelingen, Statengriffier
- Ernst-Jan Rozendaal, PZC
- Ariane Lafort, Omroep Zeeland
- (virtuele) Dialogosessie met 24 Staten- en commissieleden.

Gedeputeerde Staten

Rekenkamer Zeeland
T.a.v. de heer De Graaf
Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG

Onderwerp	Zaaknummer	Behandeld door	Verzonden
Bestuurlijk wederhoor Covid-19	32971		

Middelburg, 30 maart 2021

Geachte heer De Graaf,

Middels uw brief van 3 maart jl. heeft u ons verzocht om een gecombineerd ambtelijk en bestuurlijk hoor en wederhoor te laten plaatsvinden ten aanzien van de beknopte rekenkamerbrief over de impact van de coronacrisis op het bestuurlijk handelen tussen GS en PS.

Na het verwerken van de ambtelijke reacties heeft u ons op 11 maart jl. via uw secretaris per e-mail het verzoek gedaan om bestuurlijke hoor- en wederhoor te geven op de nieuwe versie van uw brief. Het vervolg van deze brief bevat het resultaat hiervan. We gaan daarbij eerst in op de inhoudelijke punten en de daaraan gerelateerde aanbevelingen. We sluiten af met een algemene conclusie en een aanbeveling richting Provinciale Staten.

Het bestuurlijk proces en de aanbevelingen te komen tot een provinciaal draaiboek 'onvoorstelbare crisis' en er bij de rijksoverheid op aan te dringen wettelijke kaders te ontwikkelen
Onder de kopjes 'wisselende vergadervormen' en 'informatieverstrekking van GS naar PS' blijkt kritiek op de keuzen die ten aanzien van de werkwijze zijn gemaakt. De kwaliteit van het politieke debat zou lijden onder de digitale vergadervorm. Sommige statenleden wilden hybride vergaderen. Daarnaast zou er sprake zijn van eenrichtingsverkeer in de informatieverstrekking en voelden sommige statenleden zich soms overvoerd met informatie.

GS hechten eraan te benadrukken dat er alles aan is gedaan om in goed overleg tussen GS en PS te komen tot een bestuurlijk proces waarbij ieders bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn gerespecteerd. Hiertoe heeft veelvuldig overleg plaatsgevonden met het presidium, de agendacommissie en de statengriffier. Hierdoor konden reguliere processen doorgaan en kon aanvullend beleid met betrekking tot de bestrijding van de crisis aan PS worden voorgelegd. Dit was mogelijk binnen bestaande en tijdelijk getroffen wet- en regelgeving. Sommige wensen, zoals de genoemde wens om hybride te vergaderen, zijn wettelijk niet toegestaan. Afstemming tussen gemeenten, provincie en de veiligheidsregio vond plaats in taakgroepen en een enkele keer via een webinar. Door GS is actief gecommuniceerd over de mogelijkheden om via dit soort kanalen samen te werken en betrokken te zijn.

Omdat in onze ogen besluitvormingsprocessen in voldoende mate doorgang konden vinden aan de hand van de bestaande provinciale crishandboeken en met inachtneming van tijdelijke (crisis)wet- en regelgeving, zien wij geen noodzaak voor het maken van een provinciaal draaiboek 'onvoorstelbare crisis'. In iedere crisis is maatwerk geboden. Een vooraf gemaakt draaiboek heeft daardoor weinig toegevoegde waarde. Wij herkennen niet uw aanbeveling om richting de rijksoverheid aan te dringen op wettelijke kaders. Op rijksniveau is er veel aandacht voor de bestuurlijke processen in deze crisissituatie. Er is een evaluatiecommissie die hierover regelmatig rapporteert en nog zal rapporteren. De rapportages zijn eerder ook gedeeld met het presidium.

Coronasteunmaatregelen en de aanbeveling t.a.v. het inrichten crisisbudget

In deze paragraaf van uw brief wordt de indruk gewekt dat PS aan de zijlijn stond bij de totstandkoming van steunmaatregelen. Dat beeld herkennen wij niet. In de vorige paragraaf is reeds opgemerkt dat PS door GS zoveel mogelijk zijn meegenomen in alle beslissingen die tijdens de crisis zijn genomen. Bij het nemen van steunmaatregelen was vaak haast geboden. Diverse beslissingen zijn binnen de bevoegdheden van GS genomen. Ze pasten binnen staand beleid en konden worden gedekt binnen de reguliere begroting. Daar waar toestemming van PS was vereist, werd deze ook gevraagd. Er waren, indien PS niet zou kunnen instemmen met het beschikbaar stellen van extra benodigde middelen, alternatieven voorzien die wel binnen de reguliere begroting zouden passen. Zo is steeds gehandeld binnen de wettelijke kaders met respect voor ieders rol en verantwoordelijkheid. Dit geldt zeker ook voor de financiële allocatiefunctie van PS. Het budgetrecht van PS is gedurende deze crisis steeds gerespecteerd. Het vooraf vastleggen van een beslisprocedure om in een crisis in overleg met PS een crisisbudget in te richten, is daarom in onze ogen niet noodzakelijk.

Veiligheidsregio Zeeland, grensproblematiek en de aanbeveling om de rol van de Veiligheidsregio te evalueren

In de genoemde paragrafen van uw brief blijkt teleurstelling over beslissingen van andere bestuursorganen en het feit dat PS hier geen invloed op konden uitoefenen. Het bestuurlijk proces, ook tijdens deze crisis, is gebonden aan wetten en regels. Denk bijvoorbeeld aan de bevoegdheidsverdeling tussen rijk, provincie en gemeenten, de rol die door het rijk is toebedeeld aan de veiligheidsregio's, de rol van de commissaris van de Koning als rijksorgaan en de autonome bevoegdheden van buitenlandse overheden. Vanuit de provincie zijn er zowel formeel als informeel inspanningen geleverd om beslissingen te beïnvloeden of bij te sturen. Dit neemt echter niet weg dat we niet kunnen treden in autonome bevoegdheden van andere overheden. Het evalueren van de rol van de veiligheidsregio's, zoals in de rekenkamerbrief wordt aanbevolen, is primair aan de Veiligheidsregio zelf. De Onderzoeksraad voor Veiligheid en het Instituut Fysieke Veiligheid doen onderzoek naar de rol van de veiligheidsregio's tijdens deze crisis.

Conclusie

Wij vragen aandacht voor de timing en de wijze waarop het onderzoek heeft plaatsgevonden. De crisis duurt nog altijd voort en het is daarom belangrijk om met voldoende afstand en onafhankelijkheid naar het één en ander te kijken. Uw brief bevat allerlei meningen van respondenten en deze worden zonder analyse en onderbouwing voorzien van een aantal aanbevelingen. Daarbij komt dat door de snelheid waarmee de verkenning is gedaan, geen compleet beeld wordt geschetst van de situatie. Dit heeft de kwaliteit van uw verkenning naar onze indruk geen goed gedaan.

Gelet op het bovenstaande geven wij Provinciale Staten in overweging uw verkenning voor kennisgeving aan te nemen en ontraden wij hen uw aanbevelingen over te nemen en tot uitvoering te brengen.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Bijlage 5: nawoord

De Rekenkamer Zeeland dankt GS voor hun bestuurlijke reactie.

In zijn algemeenheid benadrukt de Rekenkamer dat de rekenkamerbrief de weerslag is van een verkenning en niet van een regulier onderzoek waar via een normatief kader conclusies worden getrokken die potentieel resulteren in aanbevelingen. Dit onderkend valt de lange termijn die gepaard ging met het opstellen van de bestuurlijke reactie op.

De reconstructie is, naast de feitelijke tijdlijn, merendeels gebaseerd op de ervaringen, verwonderpunten en opvattingen van Staten- en commissieleden (in de bestuurlijke reactie 'de respondenten' genoemd), waaronder begrip voor de uitzonderlijke situatie, zoals vermeld. De Rekenkamer achtte dit belangrijk vanuit de positie die PS hebben. Kaderstellend, controlerend, maar vooral ook de hoogste democratische macht binnen de Provincie. Juist in crises is het belangrijk die positie te bezien.

De Rekenkamer geeft op basis van de ervaringen PS een aantal punten in overweging; deze worden door Rekenkamer niet als 'aanbevelingen' gekwalificeerd. Dat daarbij ook organen van buiten de Provincie zijn vermeld is inherent, zelfs noodzakelijk indien daar binnen het hoogste orgaan vragen bij worden gesteld.

De Rekenkamer ziet de bestuurlijke behandeling van deze rekenkamerbrief met belangstelling tegemoet.

Middelburg, 7 april 2021